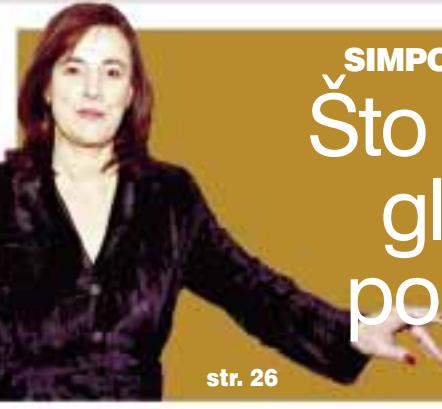

KULTURA & TRENDovi

ESTRADA
Dora:
Zagreb »glumički«
Opatiju

str. 28

SIMPOZIJ O JEZIKU
Što govore
glasovi
političara

str. 26

FILM
Dva Oscara
za deset
glumica

str. 27

ZA OVOGODIŠNJI ZAGREBAČKI »FAŠNIK« MUZEJ GRADA ZAGREBA DOSTOJNO ĆE SE I PRIGODNO PRIPREMITI

MARINA TENŽERA

Diljem Globusa - od Brazila, Venecije i srednje Europe - traje vrijeme karnevala, doba kada pokušavamo neutječni zaboraviti tko smo, ispratići zimu i pročišćeni ući u novo proljetno doba. Karneval vuče korijene još od davnih Saturnalija drevnoga Rima. Tom se drevnom svetkovinom obilježavala se izgradnja Saturnova hrama na Rimskom forumu, započetog pod Tarkvinijem Oholim, a završenim 263. prije Krista pod Titom Largijem. Saturnalijama, pretostavlja se, korijeni sežu još u ratarске običaje s kraja zime, kad su ljudi, odjeveni u magische kože, »dizali buku i larmu da bi otjerali zloduge zime«. Kao što se u mruku povijesti ne mogu razaznati početci karnevalskih običaja, tako je dvojbeni i podrijetlo njihova naziva. Izraz *karnaval*, po nekim, potječe od *carnem vale* (okani se mesa), s čime se veže i slavenski naziv - mesopust. Taj naziv zapravo ne podsjeća na karnevalske običaje, već na korizmeni post, koji im slijedi. Vrlo česta je teorija podrijetla imena od carrus navalis (brod na kočatima vučen za rimskih svetkovina). Hrvatski naziv - poklade, izveden je od drevnog glagola klasti. Taj je naziv označavao vrijeme poklada, tj. stavljanja obrasina, kranki, maski ili krabulja. Kajkavci imaju za karneval svoj naziv - fašnik, kojeg i na Zagreb pamti od davnina!

U knjizi »Hrvatski karnevali«, Ivan Lozica navodi brojna povijesna vreda o zagrebačkom fašniku. Već u najstarijoj knjizi gradskih prihoda i rashoda (1614.-1615.) spominju se poklade, prije svega Blažev, dan u pokladnom razdoblju kad se birao gradski sudac i održavala redovita sjednica gradske uprave. Pokladni utorak su stari Zagrepčani nazivali Fašenk. U 17. i 18. stoljeću gradske vlasti u Zagrebu priprevali su javne pokladne priredbe. Pokladno slavlje počinjalo je

gozbom koju je gradski sudac priredio za uglednike uoči blagdana sv. Tri kralja. Gozba je priredavana i na već spomenuti Fašenk. Za pokladni utorak pilo se gradsko vino, a jedo se posebno kupljen confect (slatkiš) i fighe (suhe smokve). Na Fašenk su stari Zagrepčani igrali i vitešku igru *Prstenc* sličnu sinjskoj alkii na kojoj su sudionici nagradivani darovima. Druga velika karnevalska atrakcija bilo je penjanje na stup s guskom na vrhu. Stup je bio premazan sapunom i uljem, kao i nesretna guska. Penjač koji bi stigao do vrha dobio bi, zna se, gusku.

**Muzej poziva: Dodite
maskirani!**

Svakako, tijekom čitavog 19. i 20. stoljeća tradicija poklada i fašnika živjet će u raznim kra-

SUŽIVOT MOGUĆ (SAMO) U MAŠKARAMA: Dama, partizan i svećenik... RANKO MARKOVIĆ

Nastavljajući prošlogodišnju akciju, djelatnici Muzeja gradida Zagreba kostimirat će se tijekom subote i nedjelje (24. i 25. veljače) u poznate povijesne ličnosti - cara Franju Josipu, Ljudevitu Gaju, Belu IV., zagrebačke dame i ljkipe kupačice sa staroga kupališta, ali i partizane, ustaše i oficire Wehrmacha... Uz friske krafne, posjetitelje koji također mogu doći kostimirani (!), očekuje i sjajna izložba maski - radova mališana iz Zagreba i Samobora

jevima Hrvatske s većim ili manjim intenzitetom. Revija »Svijet«, redovito je od 1926. izvještavala sa zagrebačkih fašničkih zabava i balova, naročito popularnih u «elitnom društvu» zagrebačkog hotela »Esplanade« ili u Novinarskom domu. Što se današnje »fašnica« tiče, nažalost, zbog »financijskih razloga« propala je sjajna ideja Slobodana Prospera Novaka da na zagrebačkom Gornjem gradu svake veljače oživi »fašnik!« Na Zagrepčane, međutim, nije zaboravio Muzej grada Zagreba!

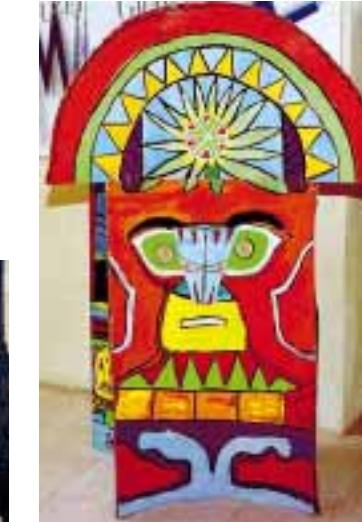
LANI CAR, OVE GODINE
GRADONAČELNIK AMRUŠ:
Ravnatelj Muzeja grada prof.
Vinko Ivić

ŽIVOTNE RADOSTI: Slavne kupačice sa Save dobro su došle i u muzeju

NOSTALGIJA: Putnica s kraja 19. stoljeća u Zagrebu

BISKUPI, CAREVI I STARE DAME ČEKAJU VAS!

Nastavljajući prošlogodišnju akciju, djelatnici Muzeja gradida Zagreba kostimirat će se u »Žive slike«, odnosno plejadu znamjenitih povijesnih likova iz zagrebačke prošlosti! U stalnom postavu u subotu i nedjelju (24. i 25. veljače) posjetitelje će uz »besplatni ulaz« i vrucu krafne, »docekati medu ostalima stare zagrebačke dame i simpatični profesor Balthazar. Ravnatelj muzeja prof. Vinko Ivić koji je prošle godine pobrilo silna priznanja za ulogu mladog cara Franje Josipa (kojemu je frapantno sličan), ove će godine biti kostimiran u zagrebačkog gradonačelnika Milana Amruša (gradonačelnik od 1890. do 1892. i od 1904. do 1910.). Za razliku od tradicionalnih maski na Samoborskom fašniku, kako ističe muzejska savjetnica Željka Kolveshi, cilj takvog kostimiranja jest edukativan, a ne samo zabavan.

Publika u najizravnijem kontaktu može upoznati prošlost, to jest znamjenite povijesne ličove - od onih iz brončanog doba, preko slavnog kralja Bele IV., starih zagrebačkih biskupa, redovnika (u njihovom se samostanu danas nalazi Muzej grada Zagreba, u Općinskom 20!) Bit će tu i raznih vojsk - od partizana i ustaša, do oficira Wehrmacha...

**Slika 900-godišnjeg
Zagreba**

Za taj povijesni »fašnik« posebno je prigodan sam postav MGZ-a kojeg je uredio arhitekt Željko Kovačić impresivno predviđajući 900. godinu Zagreba. »Ulicama i trgovima« setat će u slavne ženske osobe iz Hrvatskog narodnog preporoda, grofica Sidonija Erdödy Rubido, Ljudevit Gaj, te ljkipe kupačice sa starogradskog kupališta, a staru zagrebačku pekaru »Rukavina« isporučivat će posjetiteljima vrucu krafne! Sama Željka Kolveshi kostimirat će se u putnicu koja stiže na Glavni kolodvor 1892. godine, čekajući fijaker što će je odvesti hotelu »K caru Austrijskomu«. Pod rukom će imati slavni gradski vodič - »Kažput za urodenike i strance« gradskoga vijećnika Adolfa Hudovskog. »Posebno će iznenaditi biti i izložba »Maske« zagrebačkih i samoborskih učenika osnovnih škola. Izložbu će u nedjelju u jutro otvoriti prof. Ivan Vavra, zamjenik Ministra prosvjete i športa.

Dizajnom maski protiv pravila

Iz galerije Sv. Ivan upućen je poziv dizajnerima da misle i promišljaju maskare, da oblikuju maske, te da se prema maškarama i maskama postave autorski. Rezultat je začudna izložba

Vrijeme maškara i maskenbalova tradicionalno je izazov duhovitim ljudima da kroz smije promijene svoj pogled na život i stvarnost, da kroz stare običaje progovore o suvremenosti. Stari sukob dobra i zla, maškarsko tjeranje zime i prizivanje dobre sezone, prerastao je danas u veselu igru komedije i satire, komentiranje zbilje i šarenog ludo obraćavanja.

I dok vesele kolone maškara uveljavaju naše gradove, od Rijeke do Cavatina, u Svetom Ivanu Želinu, male na istoimenu galeriju već deset godina izaziva ponajbolje domaće umjetnike da svojim autorskim maskama pridonese općoj atmosferi veselja.

»Ove godine domaći dizajneri, onih ukupno 26, postaju jasno da je izložba u galeriji Sv. Ivan Želina pun pogodak. A ideja se razvija još od 1974. godine kad je u sklopu zagrebačke galerije Studentskog centra izveo svoju akciju Željko Borčić, tada s maskama poznatih lica.

Današnji rezultat njegove odašnje akcije začudava je svjet dizajnerskih ideja i autorske različitosti, gdje jednaku pozornost mogu izazavati u maske preglibkovane papirnate vredice Jane Žilić, do kolorističke igre sa ženskim licem Morane Zubak...

Reklamni, koliko autora, toliko različitih pristupa i rješenja jednog datuma.

O tome, u predgovoru kataloga, progovara povjesničarka umjetnosti Branka Hlevnjak: »Ove godine dizajnerima je upućen poziv da misle i promišljaju maškare, da oblikuju maske, da se prema maškarama i maskama postave autorski. Izazov je velik, odgovori zanimljivi. Iako nitko nije postavio pravila, mnogi se autori bave oblikovanjem maski kao povjesnoturističkom likovnošću, kao stvarnom i simboličnom kostimografijom, koja sadrži svoje mislove, ljepote i duhovite poruke...« (J. Ilić)

MASKE

TRADICIJA I DIZAJN:
Maske sa zelinske izložbe

»TELETUBBIESI« DONOSE BOGATSTVO Majka Tinky Winky zaradjuje milijune

Dok djeca uživaju gledajući na televiziji sve popularnije »Teletubbiesi«, odraslima se, pak, daje na znanje i ravanje da je njihova kreatorica Anne Wood, upravo na toj dijeljco serija dosad već zaradila oko 30 milijuna kuna. Stvoriteljica nesvakidašnjih likova čiji brojne zgodbe, ali i imena kao što su Dipsy, Laa-Laa, Po te Tinky Winky redovito uveseljavaju mališane, u protekle je dvije godine, naime, svoje uratke za djecu uspjela prodati u više od 90 država širom svijeta, istodobno ih prevezši i na 36 stranih jezika.

Medutim, osim silnoga bogatstva, planetarni uspjeh »Teletubbiesi« donio je Anne Wood i neke nezvanične popratne pojave. Sto-

